

پژوهشی در خاستگاه اصلی صندوق
قبر شیخ صفی و شاه اسماعیل اول
صفوی

نگاره یوسف و زلیخا، مأخذ:
کورکیان، ۱۳۷۷، ۹۲

پژوهشی در خاستگاه اصلی صندوق قبر شیخ صفی و شاه اسماعیل اول صفوی*

عباس غفاری** مریم صلاحی***

تاریخ دریافت مقاله: ۹۶/۱۱/۲۱

تاریخ پذیرش مقاله: ۹۷/۲/۲۹

چکیده

صندوق قبر شیخ صفی الدین و شاه اسماعیل اول از آثار چوبی و نفیس هنر دوره اسلامی به شمار می آید. ساخت این دو صندوق قبر در بسیاری از منابع غربی و بعضاً ایرانی، به دوران حکومت همایون شاه و هنرمندان هندی نسبت داده شده است؛ این در حالی است که بر اساس مطالعات صورت گرفته دلایل بسیاری مبنی بر اصالت و خاستگاه ایرانی دو صندوق قبر مذکور می توان ارائه داد؛ از جمله تزیینات، مواد مصرفی و شیوه خاتمکاری متفاوت در مقابر هند و ایران، شباهت ساختاری دو صندوق قبر مذکور با آثاری از دوره اسلامی در ایران و دلایل تاریخی دیگر که در جریان پژوهش به طور مشروح مورد بررسی قرار گرفته اند. هدف پژوهش حاضر نقد فرضیه اهدا نمودن دو صندوق قبر مذکور توسط همایون شاه به شاه طهماسب اول صفوی و اثبات خاستگاه ایرانی این دو اثر فاخر هنری در قلمرو حکومتی دوره تیموری و صفوی در ایران می باشد. پژوهش در صدد پاسخ گویی به سوالات ذیل هدف گذاری گردیده است: آیا دو صندوق قبر مذکور اهدایی همایون شاه به شاه طهماسب اول و ساخته شده به دست هنرمندان هندی است؟ با استناد به چه دلایلی خاستگاه ایرانی صندوق قبر شیخ صفی و شاه اسماعیل مسجل میگردد؟

روش تحقیق در مقاله حاضر توصیفی-تحلیلی، رویکرد پژوهش، تطبیقی و جمع آوری داده ها و اطلاعات از طریق مشاهدات میدانی و مطالعات کتابخانه ای صورت گرفته است. پژوهش به نتایج قابل توجهی منتهی گردیده از جمله آنکه در هیچ یک از منابع تاریخی مورد مطالعه، به اهدا نمودن صندوق چوبی از جانب همایون شاه به شاه طهماسب اشاره نشده است. این دو صندوق قبر به دو دوره متفاوت تاریخی تعلق داشته که احتمال همزمانی و اهدایی بودن هر دو از جانب همایون شاه به شاه طهماسب وجود ندارد. الگوهای تزیینی و فنون اجرایی در صندوق مقابر مذکور از منابع هنری دوره تیموری و صفوی در ایران تبعیت نموده است که به دست هنرمندان ایرانی و آشنا با این منابع هنری اصیل ساخته شده اند.

واژگان کلیدی

صندوق قبر، شیخ صفی، شاه اسماعیل اول، هنرهای سنتی، هنر تیموری، هنر صفوی، هنرگورکانیان.

* این مقاله مستخرج از پایان نامه کارشناسی ارشد مریم صلاحی با عنوان «طراحی و ساخت میز چوبی بر اساس تزیینات صندوق قبر شیخ صفی و شاه اسماعیل اول صفوی» با راهنمایی نویسنده اول میباشد.

** استادیار و عضو هیات علمی دانشکده معماری و شهرسازی دانشگاه هنر اسلامی تبریز رییس دانشکده چنبرسانه ای دانشگاه هنر اسلامی تبریز شهر تبریز، استان آذربایجان شرقی

Email: Ghaffari@tabriziau.ac.ir

*** کارشناس ارشد هنرهای اسلامی (گرایش چوب) دانشگاه هنر اسلامی تبریز مدرس گروه هنر دانشگاه محقق اردبیلی شهر اردبیل، استان اردبیل

Email: Mshonar10@yahoo.com